

АНАЛІЗ ПРОВЕДЕННЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В ДОШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ М. ЗАПОРІЖЖЯ У ДИСТАНЦІЙНОМУ ФОРМАТІ

Захарова О. М., Чередниченко І. А., Ганчева В. В.

ВСТУП

Відповідно до Наказу Президента України «Про Національну стратегію з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року»¹, постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Стратегії розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року»² та з метою забезпечення учасників освітнього процесу оздоровчою руховою активністю, фізичним вихованням і спортом для всебічного гармонійного розвитку та підтримки здоров'я, як найвищої соціальної цінності в державі, виявлення резервних можливостей організму, вітчизняними фахівцями було розроблено шляхи досягнення зазначених завдань.

У суспільстві є чітке розуміння того, що, не зважаючи на виклики сьогодення, необхідно приділяти велику увагу вихованню здорового покоління. Саме здоров'я дітей і молоді свідчить про майбутнє країни, про її перспективи подальшого розвитку, про її можливість займати гідне місце серед інших країн світу.

Одним з актуальних документів зазначеного питання в нашій державі стала Національна стратегія сприяння розвитку рухової активності оздоровчої спрямованості в Україні на період до 2025 року¹. Вона була створена після аналізу результатів вітчизняного і світового досвіду з урахуванням поточного стану розвитку системи оздоровчої фізичної культури і отримала назву «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація».

Автори стратегії доволі точно надали назву напрямку руху держави, заклавши в ній основні складові формування її перспектив.

Провідні фахівці України стверджують, що «досягнення мети фізичного виховання стосовно однієї людини чи групи людей визначається соціально-економічними умовами суспільства, програмно-

¹ Про Національну стратегію з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація»: указ Президента України від 09.02.2016 №42/2016.

² Про затвердження Стратегії розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року. Постанова Кабінету Міністрів України, Стратегія від 04.11.2020, № 1089 (редакція від 25.08.2022 року)

нормативними і організаційними основами побудови обов'язкового процесу фізичного виховання у навчальному закладі»³.

У той же час аналіз джерел наукової та спеціальної літератури показує, що фізична культура взагалі і оздоровча фізична культура зокрема, складається з різних форм рухової активності, але уся їх різноманітність зазвичай передбачала очну форму проведення занять, тобто наявність безпосереднього контакту і взаємодії між тими, хто займається і хто проводить заняття^{3,4}.

Однак, обмежена можливість використання звичайних методів роботи в освітніх закладах, в тому числі і в дошкільних, особливо в областях, які знаходяться в зонах ризику, спонукала фахівців до пошуку нових варіантів організації і проведення фізкультурних занять. Також ситуація, яка склалася в країні, вимагає від педагогів більш ретельно враховувати психологічні, фізіологічні, ментальні та інші особливості малечі.

Ми розуміємо, що діти опинилися у доволі складному становищі і, враховуючи вік, їм зазвичай складно впоратися з обставинами, які їх зараз оточують без допомоги дорослих. Тому відповідальність за здоров'я дітей покладена на педагогів, які працюють з конкретною віковою категорією і являються обізнаними, творчими особистостями, спроможними креативно та в рамках сучасних технологій ефективно виконувати державне замовлення, а саме піклуватися про здоров'я майбутнього покоління.

Таким чином, питання розробки сучасних програм проведення занять фізичної культури, зокрема з дітьми дошкільного віку, постало перед фахівцями достатньо гостро, особливо в останні роки.

1. Парціальна програма з інклюзивного фізичного виховання дітей 4–6 років «Рухомий мозочок: Movable Cerebellum»

Демонструючи важливість і послідовність у вирішенні цього питання наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2021 за № 33 був затверджений Базовий компонент дошкільної освіти у новій редакції⁵.

³ Круцевич Т.Ю., Воробйов М.І., Безверхня Г.В. Контроль у фізичному вихованні дітей, підлітків і молоді : навчальний посібник. Київ : Олімпійська література, 2011. 224 с.

⁴ Вільчковський Е.С., Курок О.І. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку: навч. посіб. Суми : ВТД Університетська книга, 2008. 428 с.

⁵ Базовий компонент дошкільної освіти. Державний стандарт дошкільної освіти. Затв. наказом МОН України № 33 від 12.01.2021. 37с

Як було зазначено у документі: «Базовий компонент дошкільної освіти – це державний стандарт, що визначає вимоги до обов’язкових компетентностей та результатів освіти дитини дошкільного віку, а також умови, за яких вони можуть бути досягнуті відповідно до міжнародних стандартів якості освіти»⁵.

Виходячи з необхідності вирішення основних завдань, прописаних в Базовому компоненті, для закладів дошкільної освіти м. Запоріжжя була розроблена та затверджена Департаментом освіти і науки Запорізької обласної державної адміністрації парціальна програма з інклюзивного фізичного виховання дітей 4–6 років «Рухомий мозочок: Movable Cerebellum»⁶ (далі Програма).

При створенні Програми автори спиралися на інформацію з фахових джерел, в яких висвітлено, що фізкультура у дитсадку – важлива частина освітнього процесу, яка допомагає дітям розвивати фізичну форму, координацію рухів, витривалість та силу. Крім того, такі заняття сприяють формуванню правильної постави, розвитку зорово-моторної координації та виховують дисципліну і вміння працювати в групі⁴.

Заняття фізичною культурою рекомендовано проводити в ігровій формі, щоб діти могли отримувати задоволення та навчатися нових навичок. Саме це ствердження було взяте за основу у подальшій роботі.

Основними напрямками Програми були визначені наступні положення:

– створення умов для формування компетентностей дитини дошкільного віку, визначених у державному документі;

– надання дітям дошкільного віку можливості реалізовувати щоденний обсяг рухової активності завдяки спеціально організованим заняттям з фізичної культури.

За ствердженням Аксьонової О., Ганчевої В., саме компетентнісно-орієнтовані рухові завдання були покладені в основу Програми⁶. В межах таких завдань малечі пропонувалося подумати, самостійно обрати можливі шляхи та способи їх виконання. Як передбачалося, такі дії повинні відбуватися за рахунок власного життєвого досвіду дитини, а також її індивідуальних особливостей та, що важливо, з урахуванням її стану здоров’я. Розроблена та запропонована Програма мала успішне втілення та ефективну реалізацію на практиці у декількох дошкільних закладах м. Запоріжжя.

⁶ Аксьонова О.П., Ганчева В.В., Гудко Н.Г., Євстафієва А.М. Рухомий мозочок : Movable Cerebellum. Парціальна програма з інклюзивного фізичного виховання дітей 4–6 років у закладах дошкільної освіти. Запоріжжя, 2020. 48 с.

Отже, розробляючи Програму, було враховано загальноприйняті ствердження:

– що фізкультура у дитячому віці має безліч переваг, які можуть допомогти дітям рости та розвиватися відповідно визначених вікових норм здоров'я;

– що фізична культура в дошкільному закладі сприяє всебічному розвитку у дітей розумових здібностей, мислення, уваги, сприйняття;

– що фізична культура в дошкільному закладі сприяє суттєвому покращенню живлення тканин організму, формуванню скелету і правильної постави та покращенню імунної системи дитини⁷.

Необхідність занять фізкультурою для дошкільнят підтверджується безліччю досліджень, які показують, що діти, які регулярно виконують активні рухові дії, мають більш високий рівень фізичної активності та кращу фізичну форму, ніж їхні однолітки, які не роблять фізичних вправ взагалі або роблять у недостатньому обсязі. Більш того, рівень здоров'я та імунітету у цих дітей також виявляється вищим⁸.

Серед переваг регулярних занять фізичною культурою можна відмітити наступні:

– сприяння розвитку координації рухів, що є важливим для майбутнього життя дитини;

– сприяння зміцненню імунітету та захисту дітей від різних захворювань;

– покращення фізичної форми, завдяки чому розвиваються м'язи та підвищується їх витривалість;

– сприяння виробленню ендорфінів, що може покращити настрій та підвищити рівень енергії у дітей, що, в свою чергу, покращує супротив дитячого організму до зовнішніх факторів⁹.

Таким чином, підводячи підсумки після отриманої в літературних джерелах інформації, був визначений принцип обраного напрямку роботи, де рух, фізична активність для контингенту дитячих садків, а також здоровий спосіб життя – це запорука здоров'я наших дітей, нашого нового покоління.

⁷ Вільчковський С.С., Денисенко Н.Ф. Організація рухового режиму дітей у дошкільних навчальних закладах : навч.-метод. посіб. Тернопіль : Мандрівець, 2008. 128 с.

⁸ Беленька Г.В., Богініч О.Л., Богданець-Білокаленко Н.І. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років. Мін. осв. і науки України: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2016.

⁹ Богініч О.Л., Левінець Н.В., Лохвицька Л.В., Сварковська Л.А. Фізичне виховання, основи здоров'я та безпеки життєдіяльності дітей старшого дошкільного віку : навч.- метод. посіб. К.: Генеза, 2013. 127 с.

2. Проєкт «Сенсомоторний антистрес для української малечі, що поруч та далеко»

Однак, нових випробувань в процесі розробки Програми за вказаним напрямком додала необхідність переведення освітнього і фізкультурно-оздоровчого процесів на дистанційну та змішану форми проведення занять.

У той же час, узагальнюючи фактори, які спостерігаються в останні роки, виникло протиріччя, в результаті якого педагоги, які викладають фізичну культуру в дошкільних освітніх закладах опинилися у непростій ситуації.

З одного боку необхідно проводити заняття, але базуючись на попередньому досвіді, який набувався в спортивних залах або на майданчиках, і не маючи безпосереднього контакту з дітьми, користуючись тільки власним педагогічним досвідом та ораторськими навичками, завдяки яким інструктор фізичної культури намагається донести через екран монітору принципи виконання рухових завдань, є ризик, що діти будуть не достатньо уважними до навчання і почнуть швидко втомлюватись та втрачати інтерес до занять фізичною культурою.

З іншого боку – існує необхідність виховувати у дітей потребу в постійній руховій активності, формувати компетентності, відповідно віку (рухову, здоров'язбережувальну та ін.) і мотивацію до регулярних занять фізичними вправами.

Вирішення цієї проблеми було знайдено шляхом створення в межах Програми Проєкту «Сенсомоторний антистрес для української малечі, що поруч та далеко» . Він був розроблений, як додаток парціальної програми з інклюзивного фізичного виховання дітей 4–6 років «Рухоми́й мозочок: Movable Cerebellum» для закладів дошкільної освіти м. Запоріжжя.

Проєкт став засобом надання освітньої інформації з інклюзивної фізичної культури при дистанційній формі проведення занять у закладах дошкільної освіти для дітей 4–6 років (далі Проєкт)^{10 11 12}.

Головною характеристикою розробленого Проєкту стало використання сучасних технологій, завдяки яким були підготовані та записані відеоуроки для дошкільної вікової категорії. У створених відеозаняттях

¹⁰ Ганчева В.В., Подріз О.М. Проєкт «Сенсомоторний антистрес для української малечі, що поруч та далеко» <https://docs.google.com/document/d/1yкDуMm3In1eYDNVtG3ouo0wg-JaiQ3Ga/edit?usp=sharing&oid=109225599894703063589&rtopof=true&sd=true>

¹¹ Шевців З.М. Основи інклюзивної педагогіки : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2016. 248 с.

¹² Про затвердження Концепції розвитку інклюзивного навчання. Наказ міністерства освіти і науки України від 01 жовтня 2010 р. № 912.

з фізичної культури малечі були запропоновані рухові завдання, виконання яких спрямоване на формування ряду відповідних компетентностей, що зазначені в державному стандарті дошкільної освіти.

Такий підхід представляє собою компетентнісно-орієнтований вплив на тих, хто займається. Завдяки обраному виду роботи передбачалося, що буде відбуватися формування певного рівня обізнаності дітей тому, що фізкультура у дитсадку грає не тільки роль розважальної діяльності, а й робить значний внесок у всебічний та гармонійний розвиток дитини¹³.

Також акцент у Проєкті «Сенсомоторний антистрес для української малечі, що поруч та далеко» робився на покращення загального фізичного розвитку та забезпечення рухової потреби дошкільнят, яка є необхідною кожного дня.

Ще одним напрямком, який враховувався фахівцями, став позитивний вплив фізичних вправ на психоемоційний стан дітей, який відобразився у назві Проєкту та мав можливість проводитись дистанційно. Таким чином було підкреслено, що Проєкт може охоплювати всіх малюків, не зважаючи на місце їх знаходження¹⁴.

Отже, результатом презентації Проєкту стало отримання позитивних відгуків і велика зацікавленість, що спостерігалася, як з боку дітей, так і їх батьків. Знаючи про те, що діти особливо сприйнятливі до позитивного прикладу батьків, ми намагалися активніше їх залучати до участі у спільних заняттях та розвагах, які проводяться у дистанційному форматі.

Також, після ретельного ознайомлення вітчизняних фахівців, Проєкт був визнаний всеукраїнською педагогічною спільнотою та отримав високу оцінку, що підтвердило не тільки його практичну значущість, але й засвідчило потребу у розроблених відеозаняттях для дітей дошкільного віку в умовах дистанційної роботи дитячих установ. Він був рекомендований Інститутом модернізації освіти для застосування у дошкільних освітніх закладах.

Автори, які вивчають питання впливу фізичної культури на гармонійний розвиток дітей в дошкільному віці, стверджують, що здоровій дитині пасивні вправи є нецікавими¹⁵. У зв'язку з цим використання гімнастичних засобів, які характеризуються великою

¹³ Гаращенко Л.В., Левченко О.В. Педагогічні умови забезпечення активного рухового режиму в умовах закладу дошкільної освіти. *Інноваційна педагогіка*, 22 (1). С. 174–177.

¹⁴ Гаращенко Л.В. До проблеми здоров'язбереження у фізичному вихованні дітей дошкільного віку: фізична культура на повітрі. *Дошкільне виховання*. 2012. № 5. С. 28–31.

¹⁵ Богиніч О. Здоров'я та фізичний розвиток дитини: реалізація завдань освітньої лінії «Особистість дитини». *Дошкільне виховання*. 2012, № 9. С. 3–7.

різноманітністю, набуває найважливішого значення з метою опанування не тільки точністю рухів, але і досягненням потрібного обсягу рухової активності дитини, а через це придбанням рухового досвіду.

Завдяки вправам гімнастичної спрямованості рухи дитини стають більш конкретними, точними, легкими й пластичними, а їх регулярне виконання потребує меншої затрати сил. У той же час, при виконанні таких вправ спостерігається покращення емоційного фону заняття, що, в свою чергу, призводить до підвищення ефективності використання обраних засобів.

Рухаючись, дитина пізнає світ і себе, вчиться орієнтуватися та цілеспрямовано діяти у ньому. А рухаючись разом з мамою або татом, діти не тільки намагаються повторювати рухові дії батьків, але й отримують позитивні емоції від сумісного проведення часу та важливий приклад від дорослих, які допомагають дітям бути як фізично здоровими та розвиненими, так і формують позитивне ставлення до фізичної активності та спорту⁸.

Сформована таким чином звичка, щодо регулярних занять фізичною культурою, допоможе малюкам все подальше життя зберігати власне здоров'я, залишатися працездатними та корисними нашому суспільству.

Вітчизняні педагоги вважають, «що адекватніше, ефективніше та різноманітніше дитина розв'язує вікові навчальні та життєві задачі, то вища оцінка її ступеню сформованості певних компетенцій та якості роботи педагогів»^{16 17}.

3. Педагогічний експеримент

«Родинні перемоги / FAMILY VICTORY»

Працюючи в рамках Проєкту, фахівці завжди орієнтуються на необхідність дотримуватися високого рівня якості освіти в дитячих садках та його регулярному забезпеченні, відповідно положень основного Стандарту⁵ особливо в умовах дистанційного проведення занять. Тому необхідно було отримувати об'єктивні данні щодо розуміння результатів такої роботи та визначення показників, які б давали чітку характеристику особистісного зростання дитини, згідно завдань Базового компоненту дошкільної освіти.

Отже, логічним продовженням діяльності в рамках Проєкту стало проведення педагогічного експерименту під назвою «Родинні перемоги / FAMILY VICTORY», які були розроблені для проведення

¹⁶ Шаповал Н.М., Левченко В.О., Остапок Г.М. та ін. Моніторинг досягнень дітей дошкільного віку згідно з Базовим компонентом дошкільної освіти : методичний посібник. Тернопіль : Мандрівець, 2021. 184 с.

¹⁷ Сенсорний розвиток: веб-сайт. URL: <https://nakolesax.com.ua/sensornoe-razvitiie/> (дата звернення: 03.03.2024).

у дистанційному форматі, як продовження послідовного впливу на розвиток дітей за обов'язковою участю батьків.

Обов'язковою умовою стала вимога співпраці дитини з постійним партнером для вправ, тобто було обумовлено, що кожен малюк впродовж всього періоду дослідження буде виконувати вправи з одним і тим же членом родини.

Спільне виконання завдань під час експерименту включає елемент суперництва при визначенні прояву фізичних якостей, здібностей та рівня сформованості конкретних компетенцій. Такий підхід, на нашу думку, допомагає налагодити більш міцні родинні зв'язки та сприяти формуванню потреби до регулярних занять фізичною культурою як дітей, так і батьків⁸.

Організація педагогічного дослідження в рамках Проєкту «Родинні перемоги / FAMILY VICTORI» передбачала:

- по-перше, вивчення існуючих варіантів рухових завдань, різноманітних руханок, комплексів для дітей, розробка та використання яких набирає популярності та розповсюдження в останній час, особливо в інтернет-просторі;

- по-друге, розробити власні компетентнісно-орієнтовані рухові завдання у вигляді тестів, з урахуванням вікових особливостей дітей, які можуть проводитись в домашніх умовах, за участю будь-кого з дорослих із членів родини, бажано когось з батьків;

- по-третє, врахувати обмеженість або відсутність вдома спеціального спортивного інвентарю та приладдя і запропонувати простий інвентар домашнього побуту, який можливо використовувати для виконання рухових завдань з предметами;

- по-четверте, забезпечити організацію виконання рухових завдань дистанційно при обов'язковому керівництві інструктора фізичної культури.

Протягом експерименту, акцент був зроблений на формування рухової та здоров'язбережувальної компетентностей, як найбільш актуальних в сучасних умовах, пов'язаних з недоліком повноцінної рухової активності. В той же час, розроблені вправи мали вплив на предметно-практичну та особистісну компетентності⁵.

Враховуючи рекомендації науковців і фахівців-практиків дошкільної педагогіки, які довели, що різноманітні ігри і ігрові завдання будь-якої спрямованості представляють собою найбільш органічну діяльність дітей і найкращим чином підходять для вирішення чисельних завдань дошкільного фізичного виховання^{13,15}, заняття фізичною культурою в дистанційному форматі з досліджуванним контингентом проводилися із застосуванням ігрового методу. Його використання на заняттях фізичною культурою в дошкільних навчальних закладах сприяє не тільки

покращенню фізичного розвитку, але і допомагає дітям встановлювати власні «рекорди».

Отже, на регулярній основі проводилися зустрічі з учасниками Проєкту в дистанційному форматі. Виконання запропонованих фізкультурних завдань постійно фіксувалися не тільки інструкторами фізичної культури, але і виконавцями, з метою викликати зацікавленість з їх боку та підвищити особисту мотивацію щодо поліпшення показників. Результати і дитини, і одного з членів сім'ї заносились в спеціально розроблену Google форму з метою контролю динаміки розвитку фізичних якостей і здібностей та формування компетентностей протягом року.

Також головною умовою для учасників дослідження було дотримання постійного виконання всіх видів звичайної для дітей повсякденної рухової активності, яка могла включати домашні обов'язки, прогулянки, рухливі ігри вдома і т.д.

Згідно з Базовим компонентом⁵, наприкінці навчального року, доцільно, за результатами річного спостереження, проводити аналіз сформованості компетентностей та рівня розвитку фізичних якостей, а також визначати ефективність занять фізичною культурою в онлайн форматі при співпраці дітей і членів їх родини.

ВИСНОВКИ

Усвідомлення того, що у сучасних умовах особливо актуальним завданням є прищеплення дітям потреби у регулярних заняттях фізичною культурою, спонукало нас до розроблення та втілення у дошкільні заклади освіти м. Запоріжжя парціальної програми з інклюзивного фізичного виховання дітей 4–6 років «Рухомий мозочок: Movable Cerebellum». Таким чином, методично правильно організована робота з фізичного виховання буде задовольняти природну потребу дітей у русі, сприяти своєчасному оволодінню руховими навичками і вміннями, формувати позитивну самооцінку і аналітичне ставлення до себе та діяльності партнерів. Важливим аспектом у цьому процесі є гармонійне зростання, яке безпосередньо пов'язане із активними заняттями, їх ефективністю і вимагає творчого підходу від педагогів.

Робота з дітьми дошкільного віку також цінна і тим, що створює умови для емоційно-психологічного благополуччя, тому що вагомо впливає на розумовий розвиток, виховання характеру, волі, моральності, створює певний духовний настрій, спонукаючи інтерес самовираження, сприяє не тільки кращому засвоєнню знань та закріпленню навичок, але й благотворно впливає на дитячу психіку. Такі покращення почали проявлятися з початку впровадження Проєкту

«Родинні перемоги / FAMILY VICTORI» та стали характерними, особливо з урахуванням участі батьків.

Метою Програми та Проекту стало прагнення, щоб діти якомога більше отримували можливість проявляти свою активність, самостійність та ініціативу, не зважаючи на зовнішні перешкоди. Нині виховувати дітей здоровими, сильними, життєрадісними – завдання кожного дошкільного навчального закладу нашої держави.

Тому, результати, які будуть отримані по закінченню педагогічного експерименту «Родинні перемоги / FAMILY VICTORI» з долученням до нього не тільки дітей, але і членів їх родин, на нашу думку, будуть свідчити про ефективність спеціально розроблених рухових завдань при викладанні фізичної культури дітей 4–6 років у дистанційному форматі та сприяти вдосконаленню освітнього процесу в дошкільних навчальних закладах не тільки м. Запоріжжя, а й Держави в цілому.

Перспективи подальших досліджень передбачають проведення місячного «Марафону здоров'я» за участю дітей 4–6 років та членів їх родини з подальшою оцінкою рівня розвитку фізичних якостей і здібностей та сформованості компетентностей, відповідно Базового компоненту, а також врахування їх динаміки для подальшого планування занять фізичною культурою в онлайн форматі з контингентом дошкільного віку.

АНОТАЦІЯ

З метою реалізації сучасних завдань виховання підростаючого покоління, зокрема впровадження компетентнісно-орієнтованого підходу до формування рухової та здоров'язбережувальної компетентностей дітей дошкільного віку, створюються спеціальні програми з фізичної культури. Особлива увага приділяється визначенню розвитку фізичних якостей та стану здоров'я малечі. Але констатувати показники їх стану недостатньо, необхідно цілеспрямовано впливати та спостерігати динаміку змін. Саме тому, в процесі регулярної роботи щодо впливу на складові гармонійного розвитку дошкільнят, відбувається визначення найбільш ефективних методів.

Виклики сьогодення змусили чисельні дитячі садки працювати у дистанційному або змішаному форматі, в тому числі і проводити заняття з фізичної культури дистанційно. У зв'язку з цим, фахівці, що працюють в дитячих освітніх закладах, творчо підходять до використання відомих методів та створюють нові, які ґрунтуються на останніх наукових доробках та технічних можливостях конкретної дитячої установи.

Фізична культура у дитсадку – це важлива складова загального розвитку дитини, а систематична зміна рухових дій на заняттях

фізкультурою з різним фізичним навантаженням зосереджує увагу дітей, виробляє дисципліну та знімає напругу. Під час занять, які розробляються останнім часом в нашій країні, у дошкільнят формується не лише фізична культура, а й творча уява. У разі залучення батьків до таких занять, їх ефективність значно зростає. В той же час виконання фізичних вправ з мамою або татом сприяє укріпленню родинних зв'язків.

Отже, пошук і впровадження нових форм та методів в роботі з фізичної культури з дітьми дошкільного віку залишається актуальним питанням.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аксьонова О.П., Ганчева В.В., Гудко Н.Г., Євстафієва А.М. Рухомий мозочок : Movable Cerebellum. Парціальна програма з інклюзивного фізичного виховання дітей 4-6 років у закладах дошкільної освіти. Запоріжжя, 2020. 48 с.

2. Базовий компонент дошкільної освіти. Державний стандарт дошкільної освіти. Затв. наказом МОН України № 33 від 12.01.2021. 37 с. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf

3. Беленька Г.В., Богініч О.Л., Богданець-Білокаленко Н.І. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років. Мін. осв. і науки України: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. 304 с. ISBN 978-617-016-4. С.119

4. Богініч О. Здоров'я та фізичний розвиток дитини: реалізація завдань освітньої лінії «Особистість дитини» Дошкільне виховання. 2012, № 9. С. 3-7.

5. Богініч О.Л., Левінець Н.В., Лохвицька Л.В., Сварковська Л.А. Фізичне виховання, основи здоров'я та безпеки життєдіяльності дітей старшого дошкільного віку : навч.-метод. посіб. К.: Генеза, 2013. 127 с.

6. Вільчковський С.С., Денисенко Н.Ф. Організація рухового режиму дітей у дошкільних навчальних закладах : навч.-метод. посіб. Тернопіль : Мандрівець, 2008. 128 с.

7. Вільчковський Е.С., Курок О.І. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку: навч. посіб. Суми : ВТД Університетська книга, 2008. 428 с.

8. Ганчева В.В., Подріз О.М. Проект «Сенсомоторний антистрес для української малечі, що поруч та далеко» <https://docs.google.com/document/d/1ykDyMm31n1eYDNVtG3ouo0wg-JaiQ3Ga/edit?usp=sharing&oid=109225599894703063589&rtfpof=true&sd=true>

9. Гаращенко Л.В. До проблеми здоров'язбереження у фізичному вихованні дітей дошкільного віку: фізична культура на повітрі. Дошкільне виховання. 2012. № 5. С. 28-31.

10. Гаращенко Л.В., Левченко О.В. Педагогічні умови забезпечення активного рухового режиму в умовах закладу дошкільної освіти. Інноваційна педагогіка, 22 (1). С. 174-177. DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2020/22-1.38>

11. Круцевич Т.Ю., Воробйов М.І., Безверхня Г.В. Контроль у фізичному вихованні дітей, підлітків і молоді : навч. посібник. Київ : Олімпійська література, 2011. 224 с.

12. Про затвердження Концепції розвитку інклюзивного навчання. Наказ міністерства освіти і науки України від 01 жовтня 2010 р. № 912. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-kontseptsii-rozvitku-inklyuzivnogo-navchannya>

13. Про затвердження Рекомендацій щодо стратегічного розвитку фізичного виховання та спортивної підготовки серед учнівської молоді на період до 2025 року Наказ МОН № 194 від 15.02.2021 року. URL: https://ru.osvita.ua/legislation/Ser_osv/80880/

14. Про Національну стратегію з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація»: указ Президента України від 09.02.2016 № 42/2016.

15. Сенсорний розвиток: веб-сайт. URL: <https://nakolesax.com.ua/sensornoe-razvitiie/> (дата звернення: 03.03.2024).

16. Український правовис схвалено Кабінетом Міністрів України (Постанова № 437 від 22 травня 2019 р.) спільним рішенням Президії Національної академії наук України (протокол № 22/10 від 24 жовтня 2018 р.) і Колегії Міністерства освіти і науки України (протокол № 10/4-13 від 24 жовтня 2018 р.) ЗАТВЕРДЖЕНО Українською національною комісією з питань правовису (протокол № 5 від 22 жовтня 2018 р.) 2019, 282 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/05062019-onovl-pravo.pdf>

17. Шаповал Н.М., Левченко В.О., Остапюк Г.М. та ін. Моніторинг досягнень дітей дошкільного віку згідно з Базовим компонентом дошкільної освіти : методичний посібник. Тернопіль : Мандрівець, 2021. 184 с.

18. Шевців З.М. Основи інклюзивної педагогіки : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2016. 248 с.

Information about the authors:
Zakharova Olena Mykolayivna,
Senior Lecturer at the Department of Physical Culture
and Sports Management
National University «Zaporizhzhia Polytechnic»
36, St. Nezalezhnoi Ukraina, Zaporizhzhya, 69032, Ukraine

Cherednychenko Inna Anatoliivna,
Candidate of Physical Training and Sport,
Docent at the Department of Physical Culture
and Sports Management
National University «Zaporizhzhia Polytechnic»
30, Chumachenka, Zaporizhzhya, 69104, Ukraine

Hancheva Viktoriia Volodymyrivna,
Student
National University «Zaporizhzhia Polytechnic»
17, St. Heroes of the 93rd Brigade, Zaporizhzhya, 69076, Ukraine